

ET

ET

ET

EUROOPA KOMISJON

Brüssel, 15.2.2011
KOM(2011) 60 lõplik

**EUROOPA KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE,
EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE
KOMITEELE**

Lapse õigusi käsitlev ELi tegevuskava

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Üldpõhimõtted.....	4
1.1. Lapse õiguste kaasamine ELi põhiõiguste poliitikasse selle lahutamatu osana.....	4
1.2. Tõenditel põhinevale poliitikale vundamendi rajamine	5
1.3. Koostöö sidusrühmadega	5
2. Lastele suunatud konkreetsed ELi meetmed.....	6
2.1. Lapsesõbralik õigusemõistmine	Error! Bookmark not defined.
2.2. ELi meetmete suunamine haavatavas olukorras olevate laste kaitseks	8
2.3. Lastele suunatud meetmed ELi välistegevuses	12
3. Laste kaasamine ja teadlikkuse tõstmine	13
Kokkuvõte	14

SISSEJUHATUS

Lapse õiguste edendamine ja kaitse on üks ELi eesmärke, mille tähendus on Lissaboni lepinguga veelgi kasvanud. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 3 lõikes 3 nõutakse selgesõnaliselt, et EL peab edendama lapse õiguste kaitset. Lapse õigused on sätestatud lisaks sellele ka veel Euroopa Liidu põhiõiguste hartas¹. Harta artiklis 24 tunnistatakse, et lastel on sõltumatud ja autonoomsed õigused. Hartaga seatakse kõikides lastega seotud toimingutes, mida teevad avalik-õiguslikud asutused või eraõiguslikud institutsioonid, esikohale lapse huvid.

Lapse õiguste edendamine on ka rahvusvaheliste kohustuste täitmise tulemus. Kõik ELi liikmesriigid on ratifitseerinud ÜRO lapse õiguste konventsiooni². ÜRO lapse õiguste konventsioonis sätestatud nõuded ja põhimõtted peavad ka tulevikus suunama lapse õigusi mõjutavat ELi poliitikat ja meetmeid. 2006. aastal püstitas komisjon teatisega „Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia väljatöötamine”³ platvormi, millelt edendada ja toetada lapse õigusi välis- ja sisepoliitikas. Komisjon lõi sellega struktuurid,⁴ millega tugevdada ELi institutsioonide suutlikkust tegeleda lapse õigusi käsitlevate küsimustega, luua alus tõenditel põhinevale poliitikale ning tõhustada sidusrühmadega suhtlemist.

Seoses Lissaboni lepingus ja põhiõiguste hartas väljendatud tugevale ja kindlale pühendumusele kaitsta lapse õigusi, on komisjoni arvates praegu õige aeg asuda tõhusamalt tegutsema ning poliitilisi eesmärke ellu viima. Euroopa 2020. aasta strateegias⁵ esitatakse visioon 21. sajandi Euroopast, kus tänapäeval lastel on parem haridus, juurdepääs teenustele ja kasvamiseks vajalikele vahenditele, et tulevikus juhtida Euroopa 22. sajandisse. Seetõttu teeb komisjon käesoleva teatisega ettepaneku „Lapse õigusi käsitleva ELi tegevuskava” kohta. Eesmärk on taaskinnitada ELi kõigi institutsioonide ja liikmesriikide tugevat pühendumust lapse õiguste edendamisele, kaitsmisele ning täitmisele kõigis asjaomastes ELi poliitikavaldkondades ning viia see pühendumus konkreetsete tulemusteni. Tulevikus tuleks otseselt või kaudselt lapsi mõjutavad ELi strateegiad koostada, rakendada ja neid jälgida viisil, mis võtab arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ning ÜRO lapse õiguste konventsioonis sätestatud põhimõtet seada esikohale lapse huvid.

Lapse õigusi käsitleva ELi tegevuskava aluseks on laialdaste üldsusega konsulteerimiste⁶ tulemusena saadud arvamused ning eraldi kindla suunitlusega konsulteerimise käigus ELi

¹ Euroopa Liidu põhiõiguste harta, ELT C 83, 30.3.2010, lk 389–403.

² Kättesaadav aadressil: <http://www2.ohchr.org/english/law/crc.htm> ÜRO lapse õiguste konventsiooni vabatahtliku protokoll, mis käsitleb laste kaasamist relvastatud konfliktidesse, on ratifitseeritud kõik ELi liikmesriigid peale Eesti. Vabatahtliku protokoll, mis käsitleb laste müüki, lasteprostitutsiooni ja lastepornograafiat, on ratifitseerinud kõik ELi liikmesriigid, välja arvatud Tšehhi Vabariik, Soome, Iirimaa, Luksemburg ja Malta.

³ Komisjoni teatis: „Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia väljatöötamine”, KOM(2006) 367 (lõplik), kättesaadav aadressil:

⁴ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0367:FIN:ET:PDF>

⁵ Lapse õiguste Euroopa foorum ja selle juhtrühm, komisjoni talitustevaheline tööühik, komisjoni lapse õiguste alase tegevuse koordinaator.

⁶ Komisjoni teatis „Euroopa 2020. aastal. Aruka, jätkusuutliku ja kaasava majanduskasvu strateegia” (KOM(2010) 2020(lõplik)), kättesaadav aadressil:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:ET:PDF>.

Lisaks üldsusega konsulteerimisele, kättesaadav aadressil:

http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/news_consulting_0009_en.htm kõnealuse teatise aluseks on samuti konkreetsete valdkondade ekspertidele suunatud kindla suunitlusega konsulteerimiste tulemused.

kõigi liikmesriikide laste väljendatud vajadused ja mured⁷. Tegevuskavas võetakse arvesse ka lapse õigusi mõjutavate ELi vahendite mõjuhindamise esialgseid tulemusi. Käesoleva teatise ettevalmistamisele on lapse õiguste Euroopa foorumi⁸ kaudu kaasa aidanud Euroopa Parlament,⁹ Regioonide Komitee,¹⁰ Majandus- ja Sotsiaalkomitee, Euroopa Nõukogu,¹¹ samuti sellised olulised sidusrühmad nagu UNICEF, liikmesriikides tegutsevad laste ombudsmanid ning kodanikuühiskonna organisatsioonid.

Lapse õigusi käsitlevas ELi tegevuskavas esitatakse üldpõhimõtted, mis peaksid tagama, et ELi meetmed Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ning ÜRO lapse õiguste konventsioonis lapse õiguste kohta sätestatu täitmisel on eeskujulikud. Lisaks sellele keskendutakse tegevuskavas mitmele konkreetsele meetmele valdkondades, kus EL võib luua tõelist lisaväärtust (nt lapsesõbralik õigusemõistmine, ebasoodsas olukorras olevate laste kaitsmine ning laste vastu suunatud vägivalda vastane võitlus nii Euroopa Liidus kui ka väljaspool).

1. ÜLDPÕHIMÕTTED

ELi pühendumus kaitsta lapse õigusi nõuab ühtset lähenemisviisi kõigi asjaomaste ELi meetmete raames. Nimetatud eesmärgini jõutakse, kui kõigi lastega seotud ELi meetmete ühiseks aluseks võetakse aluslepingud, Euroopa Liidu põhiõiguste harta ja ÜRO lapse õiguste konventsioon. Kõigis lapsi mõjutavates ELi meetmetes tuleb arvesse võtta lapse õigusi.

1.1. Lapse õiguste kaasamine ELi põhiõiguste poliitikasse selle lahutamatu osana

19. oktoobril 2010 vastu võetud komisjoni strateegias põhiõiguste harta rakendamiseks¹² nõutakse komisjonilt, et viimane tagaks algusest peale **põhiõiguste kontrolli** abil, et tema õigusaktide ettepanekud oleksid alati täielikus kooskõlas hartaga tagatud põhiõigustega. Kooskõlas kõnealuse strateegiaga teeb komisjon koostööd Euroopa Parlamendi ja nõukoguga, et tagada ka õigusloome protsessi käigus tehtud muudatuste täielik kooskõla hartaga. Komisjon teeb koostööd ka liikmesriikidega, et need järgiksid ELi õigusaktide siseriiklikku õigusesse ülevõtmisel hartat, nagu nõuab harta artikli 51 lõige 1.

Harta artikliga 24 tagatud lapse õigused kuuluvad komisjoni strateegias selgesõnaliselt nimetatud põhiõiguste hulka. Lapse õigused läbivad seega regulaarselt põhiõiguste kontrolli, mida komisjon kohaldab asjaomaste ELi õigusaktide eelnõude suhtes.

⁷ Eurobaromeetri lapse õigusi käsitlev kvalitatiivne uuring, oktoober 2010, kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/quali/ql_right_child_sum_en.pdf

⁸ Lapse õiguste Euroopa foorum, mille kutsus 2007. aastal kokku Saksamaa eesistumise ajal komisjon, ühendab endas liikmesriikide, Euroopa Parlamendi, Regioonide Komitee, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, Euroopa Nõukogu, UNICEFi, lapsepõlve riiklike vaatluskeskuste, laste ombudsmanide, kodanikuühiskonna ning muude sidusrühmade esindajaid.

⁹ Euroopa Parlamendi resolutsioon, 16 jaanuar 2008, 2007/2093(INI). Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia väljatöötamine. Vt <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=EN&reference=P6-TA-2008-0012>.

¹⁰ Regioonide Komitee aramus teemal „Kohalik ja piirkondlik koostöö lapse õiguste kaitseks Euroopa Liidus”, ELT C 267, 1.10.2010, lk 46–51; Regioonide Komitee aramus Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia väljatöötamine, ELT C 146, 30.6.2007, lk 58–62.

¹¹ Euroopa Nõukogu aramus konsultatsioonidokumendi kohta: Euroopa Komisjoni konsultatsioon lapse õiguste teemal, vt: http://www.coe.int/T/TransversalProjects/Children/News/EU%20Consultation%20paper%20final_en.pdf

¹² „Euroopa Liidu strateegia põhiõiguste harta rakendamiseks”, KOM(2010)573 (lõplik), 19.10.2010, kättesaadav aadressil: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0573:FIN:ET:PDF>

Nagu põhiõiguste harta rakendamise strateegiat käsitlevas teatises teatati, on komisjon töötanud välja mehhanismi, millega **kontrollitakse õigusmeetmete eelnõude kooskõla hartaga**. Tõhustamaks põhiõigustele ettepanekutest tuleneva mõju hindamist, on komisjon koostanud tegevussuunised, mis võimaldavad komisjoni talitustel hinnata konkreetse algatuse mõju põhiõigustele, sealhulgas lapse õigustele, ning valida variant, mis kõige paremini arvestab lapse huve. Kõnealused tegevussuunised hõlmavad küsimusi, mis on esitatud põhiõiguste harta rakendamise strateegias välja kuulutatud põhiõiguste kontrollnimekirjas. Komisjon korraldab lapse õigusi ja muid põhiõigusi käsitlevaid sisekoolitusi, et veelgi edendada põhiõiguste austamise tava. Komisjoni jätkab ka ÜRO lapse õiguste komitee töö tähelepanelikku jälgimist. Samuti jälgitakse, kuidas komitee tõlgendab nimetatud harta sätteid. Vajaduse korral selgitatakse asjaomaste õigusaktide ettepanekute seletuskirjades kuidas võtta ettepanekute koostamisel arvesse lapse õigusi.

1.2. Tõenditel põhinevale poliitikale vundamendi rajamine

2006. aasta teatise rakendamisel saadud kogemused näitavad, et suur **puudus on usaldusväärsetest, võrreldavatest ning ametlikest andmetest**. See takistab tõsiselt tõelise tõenditel põhineva poliitika välja töötamist ja rakendamist. Peamisteks probleemideks on olemasolevate kontrollsüsteemide parandamine, lapse õigustega seotud poliitiliste eesmärkide seadmine ning nende mõju kontrollimine. Kõigepealt tuleks kõrvaldada kõige haavatavamasse rühma kuuluvate laste praegust olukorda ning vajadusi hõlmavad infolüngad. Selle taustal oleks vaja ka rohkem teavet laste vastu suunatud kuritegude ärahoidmise meetodite kohta.

Komisjon teeb koostööd asjaomaste organisatsioonide ja institutsioonidega **alusandmete** ja teabe **kogumiseks**, et suunata otsuste tegemist. Protsessi käigus tehakse kokkuvõtte kõnealuses valdkonnas tehtud tööst, sealhulgas ELi Põhiõiguste Ameti¹³ teostatud lapse õiguste rakendamist kajastavaid näitajaid käsitlenud uurimuse tulemustest. Kõnealused näitajad töötati välja komisjoni palvel, et oleks võimalik mõõta, kuidas lapse õigusi ELis rakendatakse, kaitstakse, austatakse ning edendatakse. Näitajate eesmärk on suunata ametit andmekogumisel ja uuringutes, võimaldades tal välja töötada tõenditel põhinevad arvamused ning toetada ELi institutsioone ja liikmesriike meetmete võtmisel või koostamisel.

1.3. Koostöö sidusrühmadega

Komisjon jätkab **lapse õiguste Euroopa foorumi** kaudu koostööd ning dialoogi pidamist kõigi sidusrühmadega, kõnealune foorum koguneb regulaarselt.

Liikmesriikides on lapse õiguste kaitsmiseks ja edendamiseks ette nähtud mitmed erinevad institutsionaalsed ja poliitilised struktuurid. Kuigi kõik ELi liikmesriigid on tunnistanud vajadust arendada lapse õiguseid käsitlevat poliitikat, on institutsionaalsed mehhanismid kõnealuses valdkonnas strateegiate koostamiseks liikmesriigiti erinevad. Komisjon jätkab subsidiaarsuse põhimõtet täielikult järgides liikmesriikide jõupingutuste toetamist, edendades lapse õiguste kaitse ja edendamise eest vastutavate siseriiklike ametiasutuste vahelist heade tavade vahetamist, koostööd ning suhtlust.

¹³ *Developing indicators for the protection, respect and promotion of the rights of the child in the European Union*, kättesaadav aadressil:
http://fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/RightsOfChild_summary-report_en.pdf.

2. LASTELE SUUNATUD KONKREETSSED ELI MEETMED

2.1. Lapsesõbralik õigusemõistmine

Euroopa kohtusüsteemi lapsesõbralikumaks muutmine on lapse õigusi käsitleva ELi tegevuskava peamisi eesmärgi. Tegemist on suurt praktilist tähtsust omava valdkonnaga, kus ELil on aluslepingute kohaselt pädevus lapse õigused ELi õiguse alusel reaalselt ellu viia. Komisjoni Stockholmi programmi rakendamise tegevuskavas¹⁴ tõstetakse seetõttu esile kõnealust aspekti aastateks 2010–2015.

Lapsed võivad kohtusüsteemiga kokku puutuda mitmel viisil, näiteks kui vanemad lahutavad või vaidlevad hooldusõiguse üle, kui lapsed panevad toime kuriteo, on kuritegude tunnistajaks või nende ohvriks, samuti varjupaiga taotlemise korral. Kui kohtusüsteem ei ole lapsesõbralik, võivad laste õiguste täitmist kahjustada erinevad piirangud ja rikkumised.

Lastel võivad tekkida takistused seoses seadusliku esindatuse või kohtunike poolt ärakuulamisega. Samuti võib olla ebapiisav teave, mida lapsed ning nende esindajad vajavad oma õiguste kasutamiseks ja kohtumenetlustes oma huvide kaitseks. Lapsi võidakse kohelda täiskasvanutena, jättes sageli kasutamata nende vajadusi ja haavatavust arvestavad erimeetmed. Lastel võib seetõttu olla raske sellises olukorras hakkama saada. **Õiguskaitse kättesaadavus** ning osalemine haldus- ja kohtumenetlustes on laste õiguslike huvide kõrgetasemelise kaitse tagamise põhioõue.

Perekonnaõiguse valdkonnas peetaval **vaidlustel** võib laste heaolule olla negatiivne mõju. Ühest või mõlemast vanemast eraldi elavatel lastel on õigus säilitada regulaarsed isiklikud suhted ja otsene kontakt oma mõlemavanemaga, kui see ei ole lapse huvidega vastuolus¹⁵. Abielulahutustest või lahuselust tulenevate tsiviilmenetluste ning eelkõige rahvusvaheliste kohtuvaidlustega võib kaasneda nimetatud õiguse piiramine. Eriti vanemliku vastutuse määramisega seotud menetluste käigus võivad lapsed sattuda endiste partnerite vaheliste kauakestvate piiriüleste õiguslike vaidluste ohvriks. ELi õigusega¹⁶ lihtsustatakse vanemlikku vastutust käsitlevate otsuste tunnustamist ja täitmist juba praegu. Lastele ja nende vanematele piisava **teabe andmine** nende nii ELi kui ka siseriiklikust õigusest tulenevate õiguste kohta on eeltingimus, mis võimaldab neil kaitsta oma õigusi perekonnaõigusega seotud kohtuvaidlustes. Kõnealune teave peaks olema kergesti kättesaadav ning andma asjakohaste menetluste kohta selgeid juhiseid. Komisjon töötab koostöös liikmesriikidega välja ülalpidamiskohustust ning vanemlikku vastutust käsitlevate otsuste vahendamist, tunnustamist ja täitmist käsitlevaid ELi ja liikmesriikide õigusakte hõlmavad teabelehed ning ajakohastab neid. **Vanema sooritatud lapseröövide** puhul pöörab komisjon erilist tähelepanu teabe, mille esitab Euroopa Parlamendi vahendaja vanema sooritatud rahvusvahelise lapseröövi korral.

Perekonnaseisudokumentide registreerimine ja tunnustamine on lapse õiguste määratlemisel väga oluline. Kui lapsed ja nende vanemad kolivad ELi sees teise kohta ning neil on teises liikmesriigis vaja dokumente kasutada, põrkuvad nad nende tunnustamisel väga sageli kokku kulukate ja aeganõudvate menetlustega (tõlked ja autentsuse tõestamine), mis võivad muuta õiguskaitse kättesaadavuse väga keerukaks. Seetõttu algatas komisjon

¹⁴ Komisjoni teatis - Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev ala Euroopa kodanikele: Stockholmi programmi rakendamise tegevuskava, KOM (2010) 171(lõplik), kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/justice/news/intro/doc/com_2010_171_en.pdf.

¹⁵ Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 24 lõige 3.

¹⁶ Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT L 338, 23.12.2003, lk 1–29).

üldsusega konsulteerimise selle üle, kuidas lihtsustada perekonnaseisuaktide õigusjõu vastastikust tunnustamist kogu ELis, et esitada 2013. aastal ettepanekud ELi meetmete kohta¹⁷.

Kriminaaluurimise all olevate laste õigus õiglasele kohtulikule arutamisele hõlmab eraelu puutumatus kaitset, õigust olla teavitatud süüdistustest ja menetlustest viisil, mis on kohandatud lapse vanusele ja küpsusele, samuti õigust õigusabile ja õiguslikule esindatusele. See on eriti oluline, kui kohtumenetlus ei toimu lapse emakeeles. EL võttis 2010. aastal vastu **suulist ja kirjalikku tõlget** käsitlevad ELi **eeskirjad**, millega tagatakse, et kõik isikud, sealhulgas lapsed, saavad teavet oma õiguste kohta kohtumenetlustes nendele arusaadaval viisil¹⁸. Komisjon jätkab kriminaalmenetlustes kahtlusallaste või süüdistatavate, sealhulgas laste **menetlusõiguste** suurendamise poole püüdlemist. 2011. aastal esitab komisjon ettepaneku eeskirjade kohta, millega tagatakse juurdepääs juristi teenustele, ning ettepaneku, mis käsitleb kinnipeetavate õigust suhelda oma pereliikmete, usaldusisikute, tööandjate ja konsulaarasutustega. Erilist tähelepanu tuleb pöörata kahtlusallastele või süüdistatavatele, kes oma vanuse, vaimse või füüsilise seisukorra tõttu ei saa menetluse sisust aru või ei suuda menetlust jälgida. 2012. aastal esitab komisjon õigusakti ettepaneku, mis käsitleb **haavatavas olukorras olevate kahtlusallaste või süüdistavate suhtes võetavaid kaitsemeetmeid**. See meede on lapsesõbraliku õigusemõistmise seisukohalt väga oluline.

Vägivalla- ja väärkohtlemise oht ähvardab kõige enam **lapsi, kes on kinnipeetud ja viibivad kriminaalkaristuse korras kinnistes asutustes**¹⁹. Rahvusvahelisel tasandil eksisteerib mitmeid suunavaid põhimõtteid, millest juhinduda vabaduse kaotanud lastega tegelemisel²⁰. Laste kinnipidamisasutustes hoidmine peaks olema äärmuslik abinõu ning seda tuleks kohaldada võimalikult lühikest aega²¹.

Lapsed osalevad **kriminaalkohtumenetluses sageli kaitset vajavate tunnistajatena või ohvritena**. Neid võidakse ära kasutada kuritegude toimepanemisel, näiteks ebaseaduslike uimastite salakaubaveos. Tarbetute korduvate ülekuulamiste vältimiseks ning kohtumenetluses osalemisega seotud negatiivsete kogemuste vähendamiseks tuleks kehtestada õiguslik ja praktiline kord. Lapsohvritele tuleks anda võimalus kriminaalmenetluses aktiivselt osaleda, et nende tunnistusi arvesse võetaks. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogiavahendite kasutamine (eelkõige videokonverents) võimaldaks lapsohvritel menetlustes aktiivselt osaleda ning säästaks neid otsesest kontaktist süüdistatavatega. Lapsohvrid peaksid saama pädevat tuge, mis aitaks kaasa nende taastumisele ning nendele tekitatud kahju hüvitamisele.

¹⁷ Komisjoni roheline raamat „Vähem bürokraatiat kodanike jaoks”: avalike dokumentide vaba ringluse edendamine ja perekonnaseisuaktide õigusjõu tunnustamine, KOM (2010) 747(lõplik), kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/justice/policies/civil/docs/com_2010_747_en.pdf

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2010/64/EL, 20.10.2010, õiguse kohta suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses, ELT L 280, 26.10.2010, lk 1–7.

¹⁹ Pinheiro, P. „World Report on Violence Against Children”, ÜRO, Genf, 2006, lk. 195–199. Kättesaadav aadressil: <http://www.unviolencestudy.org/>.

²⁰ Vt näiteks ÜRO reegleid kinnipidamiskohas viibivate alaealiste kaitse kohta, ÜRO Peaassamblee 14. detsembri 1990. aasta resolutsioon 45/113; kättesaadav aadressil: http://www2.ohchr.org:80/english/law/res45_113.htm; Euroopa Nõukogu, ministrite komitee soovitus Rec(2006)2 liikmesriikidele Euroopa vanglaeeskirjade kohta, 11. jaanuar 2006, kättesaadav aadressil: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=955747>.

²¹ ÜRO lapse õiguste konventsiooni artikkel 37.

Meetmed:

Komisjon aitab tsiviil- ja kriminaalõiguspoliitika raames ning kooskõlas põhiõiguste harta rakendamise strateegiaga kaasa ELi kohtusüsteemide lapsesõbralikumaks muutmisele järgmiselt:

1. võttes 2011. aastal vastu ettepaneku direktiivi kohta, mis käsitleb ohvrite õigusi, millega suurendatakse haavatavas olukorras olevate ohvrite, sealhulgas laste, kaitse taset;
2. esitades 2012. aastal ettepaneku direktiivi kohta, mis käsitleb haavatavas olukorras olevate kahtlusaluste või süüdistavate, sealhulgas laste suhtes võetavaid kaitsemeetmeid;
3. vaadates 2013. aastaks läbi ELi õigusaktid, millega lihtsustatakse vanemlikku vastutust käsitlevate otsuste tunnustamist ja täitmist, tagamaks lapse huvides, et otsuseid on võimalik tunnustada ja täita võimalikult kiiresti, ning kehtestades vajaduse korral ühised miinimumstandardid;
4. edendades Euroopa Nõukogu 17. novembri 2010. aasta suuniste (lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta)²² kasutamist ning võttes neid tulevikus arvesse tsiviil- ja kriminaalõiguse valdkonnas uute õigusaktide koostamisel;
5. toetades ja julgustades kohtunike ning muude ametnike koolitustegevuse arendamist Euroopa tasandil küsimustes, mis käsitlevad laste optimaalset osalemist kohtusüsteemide töös.

2.2. ELi meetmete suunamine haavatavas olukorras olevate laste kaitseks

Teatavatesse rühmadesse kuuluvad lapsed on väga haavatavas olukorras ning nende elu ja heaolu ähvardavad erinevad sotsiaalsed, poliitilised ja majanduslikud tegurid. Näiteks lapsed, kes kasvavad üles vaesuses ja sotsiaalses tõrjutuses,²³ millega sageli kaasneb uimastite kuritarvitamine, on koolis tõenäoliselt vähem edukad ning nende füüsiline ja vaimne tervis on kehvem²⁴. Samuti on suurem tõenäosus, et neil tekib probleeme kohtusüsteemiga. **Vaesusriskis ja sotsiaalses tõrjutuses elavate** laste vajadusi käsitletakse laste vaesust käsitlevas komisjoni soovitusel, milles esitatakse ühised põhimõtted ning tõhusad järelevalvevahendid, millega vaesusevastase võitluse ja sotsiaalse kaasatuse platvormi raames ennetada laste vaesusesse langemist ja sellega võidelda.

Ka **puudega lapsed** on oma õiguste rikkumise suhtes haavatavamad ja nad vajavad ning on ära teeninud erilise kaitse²⁵.

Laste heaolu on võimalik saavutada ainult sellises ühiskonnas, kus lapsi ei ohusta vägivald, kuritarvitamine ja ärakasutamine. Komisjon võttis 2010. aasta märtsis vastu kaks direktiivi

²² Euroopa Nõukogu suunised lapsesõbraliku õigusemõistmise kohta – vastu võetud ministrite komitees 17. novembril 2010, kättesaadav aadressil: <https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?id=1705197&Site=CM>

²³ Vt komisjoni tööhõive, sotsiaalküsimuste ja võrdsete võimaluste peadirektoraadi aruannet *Child poverty and well-being in the EU: Current status and way forward*, 28. veebruar 2008, kättesaadav aadressil: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=751&langId=en&pubId=74&type=2&furtherPubs=yes>

²⁴ Komisjoni teatis „Solidaarsus ja tervishoid: tervisealase ebavõrdsuse vähendamine Euroopa Liidus”, KOM (2009) 567 (lõplik), kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/health/ph_determinants/socio_economics/documents/com2009_et.pdf.

²⁵ Komisjoni teatis Euroopa puuetega inimeste strateegia 2010–2020: Uued sammud tõketeta Euroopa suunas, COM (2010) 636 (lõplik), kättesaadav aadressil: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:ET:PDF>

ettepanekut, mille eesmärk on tugevdada **seksuaalse ärakasutamise ja inimkaubanduse ohvriks** olevate laste kaitseraamistikku. Inimkaubanduse valdkonnas on oluline, et 2012. aastal vastuvõetava, inimkaubandusega võitlemise integreeritud strateegia raames inimkaubandust käsitleva poliitika välja töötamisel arvestataks laste erivajadusi.

Varjupaika taotlevate laste administratiivpõhjustel kinnipidamisega seoses on komisjon tegelenud 2008. aastal ja 2009. aastal esitatud ELi varjupaigaõiguse muutmist käsitlevate ettepanekute edasi arendamisega. Kõnealuste ettepanekutega on laste kinnipidamine lubatud juhul, kui see on nende huvides, ning ainult alles pärast seda, kui teised võimalused on põhjalikult läbi kaalutud. Kasutusele võetakse ka mitmed vajalikud kaitsemeetmed ja menetluslikud tagatised, mis käsitlevad juurdepääsu kohtulikule läbivaatamisele ja seaduslikule esindatusele. Lisaks sellele keelatakse ettepanekutega selgesõnaliselt varjupaika taotlevate saatjata laste kinnipidamine.

Komisjoni 2010. aasta tegevuskavas, mis käsitleb saatjata alaealisi,²⁶ esitatakse väljastpoolt ELi saabuvate **saatjata või vanematest lahutatud laste** suhtes kohaldatav üldine ELi lähenemisviis. Kõnealuses tegevuskavas esitatakse spetsiaalselt laste jaoks väljatöötatud vastuvõtumeetmed ning menetluslikud tagatised, mida tuleks kohaldada alates lapse leidmisest kuni püsiva lahenduse leidmiseni. Tegevuskavas rõhutatakse ka lapse asjakohase esindatuse tähtsust, pannakse ette meetmeid, millega lahendada ELis varjupaika taotlevate saatjata laste hooldamist²⁷ ning ametiasutuste hoole all olevate saatjata laste kadumise vältimist käsitlevad probleemid.

Kogenud ja hästi **koolitatud ametnikud** suudavad probleeme vältida ning aitavad lastel kogetud traumadest üle saada. Lastega tegelevad ametnikud peaksid saama erinevatesse vanuserühmadesse kuuluvate laste vajaduste ja õiguste kohta pädevat koolitust, koolitused peaksid hõlmama ka laste suhtes kohandatavaid erinevaid menetlusi. Ametnikele tuleks korraldada koolitusi, kus nad õpivad suhtlema igas vanuses ja igal arenguastmel lastega, samuti eriti haavatavas olukorras olevate lastega.

2009. aastal jättis **haridus- või koolitustee** pooleli rohkem kui 6 miljonit noort inimest, omandades maksimaalselt teise taseme alumise astme hariduse. Neist 17,4 % omandas ainult põhihariduse. Seetõttu ongi üheks Euroopa Nõukogus Euroopa 2020. aasta strateegia raames kokkulepitud põhieesmärgiks vähendada kooli pooleli jättnud õpilaste osakaalu vähem kui 10 %I. Eduka elukestva õppe, sotsiaalse integratsiooni, isikliku arengu ja hilisema tööalase konkurentsivõime aluseks on kõigile lastele juurdepääsu võimaldamine **väikelaste haridusele** ja hoolekandele. Komisjon on juba kindlaks määranud konkreetseid poliitikameetmed ning soovitusel, millega kooli poolelijätmise vastu võidelda²⁸. Komisjon edendab koostöös liikmesriikidega ka algatusi, millega soodustatakse kvaliteetset väikelaste haridust ja hooldamist, segregatsiooni vastast võitlust haridussüsteemis ning levitatakse head tava.

²⁶ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule Saatjata alaealisi käsitlev tegevuskava (2010–2014) KOM (2010) 213 (lõplik), kättesaadav aadressil: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0213:FIN:ET:PDF>.

²⁷ ELi Põhiõiguste Ameti aruanne „Varjupaika taotlevad vanematest eraldatud lapsed ELi liikmesriikides”, aprill 2010.

²⁸ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele: Kooli poolelijätmise vähendamine: oluline panus Euroopa 2020. aasta tegevuskavasse, KOM(2011) 18(lõplik), kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/education/school-education/doc/earlycom_et.pdf

ELis elavate **Roma laste** olukord on eriti muret tekitav erinevate tegurite tõttu, mis muudavad nad eriti haavatavateks. Roma lapsed kannatavad²⁹ sageli kehva tervise, kehvade elamistingimuste, kehva toitumise, tõrjutuse, diskrimineerimise ja vägivalda³⁰ all. Roma laste sotsiaalne tõrjutus on sageli seotud sündide registreerimise puudulikkuse, väikelaste vähese kaasatusega kooliharidusse ning tudengite vähese arvuga, samuti kooli poolelijättnute suure arvu, salakaubanduse ning tööjõu ekspluateerimisega. Segregatsioon on oluline tõke, mis takistab roma laste juurdepääsu kvaliteetsele haridusele.

Lapsed võivad kaduma minna sõltumata nende vanusest, soost või sotsiaalsest staatusest. Siiani teatakse väga vähe põhjustest, miks lapsed kodust või hoolekandeesutustest **põgenevad**, kuid oleme teadlikud, et sellest tulenevad ohud on väga suured: oht laste turvalisusele, vaimsele ja füüsilisele tervisele, heaolule ning elule. Kadunud lapsed võivad kannatada vägivalda ja väärkohtlemise all, nad võivad sattuda inimkaubanduse ohvriks või neid võidakse sundida tegelema kerjamise ja prostitutsiooniga.

Komisjon on kindlaks määranud mitmed vahendid, millest võib lapse kadumise korral abi olla. Viimaste aastate jooksul on mõned liikmesriigid³¹ kasutusele võtnud avalikud teavitussüsteemid, mida kasutatakse lapseröövide või laste kadumise korral, mis leiavad aset asjaoludel, mis võivad põhjustada tõsist ohtu asjaomaste laste turvalisusele ja heaolule. Komisjon jätkab kuritegelike lapseröövide korral liikmesriikide vahelise piiriülese koostöö edendamist **kadunud laste teavitussüsteemi** kaudu. Kõnealuses valdkonnas koostöö edendamiseks leppisid liikmesriigid 2009. aasta juunis kokku Schengeni infosüsteemi ja sellega seotud, igas liikmesriigis asuvate SIRENE büroode tõhusamas kasutamises kadunud laste otsimisel. Komisjon annab kõnealusele protsessile oma panuse, võttes 2011. aasta mais komisjoni otsusega vastu SIRENE käsiraamatu uue versiooni. Käsiraamat sisaldab kaduma läinud lastega seotud juhtumite korral kohaldatavaid eeskirju ja menetlusi.

Kadunud laste abitelefoni 116 000 pakub kadunud lastele ja nende vanematele abi, tuge ja lootust. Kõnealuse abitelefoni vähese kasutamise tõttu ELi tasandil võttis komisjon 2010. aastal vastu teatise,³² mille eesmärk on julgustada liikmesriike kuulutama kadunud laste infoliini prioriteetseks ning tagama teenuse ühtlaselt kõrgel tasemel kasutamise kogu ELis. Komisjon jätkab tähelepanelikult kadunud laste abitelefoni rakendamise jälgimist kõigis liikmesriikides. Kui mõistliku aja jooksul edusamme ei tehta, kaalub komisjon õigusakti ettepaneku esitamist, et tagada abitelefoni 116 000 toimimine kõigis liikmesriikides.

Moodne tehnoloogia võib laste jaoks olla väga ohtlik. Võrgutehnoloogiatega luuakse lastele ja noortele inimestele ainulaadseid võimalusi, andes neile juurdepääsu teadmistele ning võimaldades neil kasu saada digitaalsest õppest ning osaleda avalikel aruteludel. Lapsed on eriti haavatavad siis, kui nad puutuvad audiovisuaalses meedias ja Internetis kokku kahjuliku materjaliga ning sellise käitumisega nagu **küberkiusamine** ja **peibutamine**. Lapsed üle kogu Euroopa tunnistavad, et füüsiline ja emotsionaalne **kiusamine koolides** on osa nende

²⁹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele - Mittediskrimineerimine ja võrdsed võimalused: uuendatud strateegia. KOM(2008) 420 (lõplik), kättesaadav aadressil: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0420:FIN:ET:PDF>.

³⁰ Tõkete eemaldamine: Roma naised ja juurdepääs riiklikule tervishoiule, Rassismi ja Ksenofoobia Euroopa Järelevalvekeskuse (praegu ELi Põhiõiguste Amet) aruanne, 2003.

³¹ Praegu on toimiv kadunud laste teavitamissüsteem kasutusel kaheksas liikmesriigis: Madalmaad, Portugal, Prantsusmaa, Luksemburg, Belgia, Kreeka, Saksamaa ja Ühendkuningriik.

³² Komisjoni teatis - Kadunud laste otsimise Euroopa abitelefoni 116 000, KOM(2010) 674, kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/justice/policies/children/docs/com_2010_674_en.pdf.

igapäevasest elust³³. Küberkiusamine on kiusamise moodne vorm, millele tuleb kiirelt reageerida ning sekkuma peavad kõik asjaomased toimijad nagu sotsiaalvõrgustikud, Interneti teenuseosutajad ning politsei. Komisjoni eesmärk on saavutada **digitaalruumis laste kaitse** kõrge tase, mis hõlmaks ka nende isikuandmeid.³⁴ Samal ajal peab lastele jääma õigus külastada Interneti, et kasutada seda oma sotsiaalseks ning kultuuriliseks arendamiseks. „Turvalisema Interneti programmi”³⁵ kaudu koordineerib ja toetab komisjon laste kaitsmist Internetis käsitlevaid jõupingutusi. Info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatööstuse erinevad sektorid on kaasatud iseregulatsiooniga seotud algatustesse, et tõhustada laste kaitset **mobiiltelefonide³⁶ ja sotsiaalvõrgustikuteenuste kasutamisel³⁷**. Lapsi kaitstakse ka **video- ja Interneti-mängude** üleeuroopalise mänguteabe hindamissüsteemi kaudu³⁸. Komisjon laiendab oma üleskutse ulatust ka mobiilsidevahendite ja mängukonsoolide tootjatele, Interneti ning mobiilsiderakenduste ja -teenuste osutajatele, tarbijakaitseorganisatsioonidele, teadlastele ning lastekaitseorganisatsioonidele.

Komisjon jälgib tähelepanelikult **audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi³⁹** ülevõtmist liikmesriikide siseriiklikku õigusesse. Ülevõtmise tähtaeg oli 19. detsember 2009. Kõnealuse direktiiviga laiendatakse laste suhtes kohaldatavaid kaitsestandardeid, et need hõlmaks lisaks teleprogrammidele ka kiiresti arenevaid, eelkõige Internetis tellitavaid, audiovisuaalseid meediateenuseid.

Meetmed:

Komisjon aitab haavatavas olukorras olevate laste kaitsele ja nende õiguste tagamisele kaasa järgmiselt:

6. toetades hea tava vahetamist ning saatjata lastega tihedas kontaktis olevate ametiasutuste, hooldajate ja muude isikute koolitamise tõhustamist (2011–2014);
7. pöörates lastele erilist tähelepanu romasid käsitlevate riiklike integratsioonistrateegiate ELi raamistikus, mis võetakse vastu 2011. aasta kevadel ning millega edendatakse struktuurifondide tõhusamat kasutamist romade integreerimisel;
8. kutsudes liikmesriike üles tagama ja toetama kadunud laste abitelefoni 116 000 ja kadunud laste teavitussüsteemide sujuvat kasutuselevõtmist ning toimimist (2011–2012);
9. toetades „Turvalisema Interneti programmi” ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatööstusega tehtava iseregulatsiooni algatusi hõlmava koostöö (2009–2014) raames liikmesriike ja muid sidusrühmi ennetustöö ja laste toetamise tõhustamisel, kasutades selleks maksimaalselt ära võrgutehnoloogia

³³ Eurobaromeetri lapse õigusi käsitlev kvalitatiivne uuring, oktoober 2010, kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/quali/ql_right_child_sum_en.pdf

³⁴ Vt komisjoni teatis „Terviklik lähenemisviis isikuandmete kaitsele Euroopa Liidus”, KOM (2010) 609 (lõplik), punkt 2.1.2., kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/justice/news/consulting_public/0006/com_2010_609_et.pdf

³⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 1351/2008/EÜ, 16. detsember 2008, millega kehtestatakse mitmeaastane ühenduse programm Interneti ja teisi kommunikatsioonitehnoloogiaid kasutavate laste kaitseks, ELT L 348, 24.12.2008, lk 118–127.

³⁶ http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/docs/mobile_2005/europeanframework.pdf.

³⁷ http://ec.europa.eu/information_society/activities/social_networking/docs/sn_principles.pdf.

³⁸ <http://www.pegi.info/>

³⁹ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2010/13/EL, 10. märts 2010, audiovisuaalmeedia teenuste osutamist käsitlevate liikmesriikide teatavate õigus- ja haldusnormide koordineerimise kohta (audiovisuaalmeedia teenuste direktiiv), ELT L 95, 15.04.2010, lk 1–24.

2.3. Lastele suunatud meetmed ELi välistegevuses

EL on otsustanud pöörata suurt tähelepanu **laste õiguste edendamisele ja kaitsesele ka välistegevuse**⁴⁰ kontekstis, sealhulgas õigusalasest koostöös tsiviilasjades ELi pädevusse kuuluvates valdkondades. Sellega seoses on ELi jaoks oluline omada lapse õiguste küsimuses ühtset tugevat häält suhetes kolmandate riikidega, et vajadusel tagada sujuv ja tõhus tegutsemine. Lapse õigusi käsitlev ELi välispoliitika juhendub 2008. aasta teatisest „Eriline tähelepanu lastele ELi välistegevuses” ja sellele lisatud tegevuskavast.

EL on kindlalt pühendunud igasuguse lastele suunatud vägivalla elimineerimisele. Igal aastal puutub maailmas ligikaudu 200 miljonit last kokku koduvägivallaga, üle 200 miljoni lapse langeb maailmas seksuaalse vägivalla ohvriks, üle 50 000 lapse sureb igal aastal mõrva tagajärjel ning kuni 2 miljonit last aastas satub vägivallast tulenevate vigastuste tagajärjel haiglaravile. EL jätkab lapse õigusi käsitlevate ELi suuniste rakendamist, mis praegu keskenduvad igasuguse **lastele suunatud vägivalla** vastu võitlemisele. 2011. aasta lõpuks esitab komisjon hinnangu suuniste rakendamisele alates 2007. aastast. Temaatilises programmis „Inimestesse investeerimine” rahastatakse selliseid projekte, mis on suunatud laste vägivaldse kohtlemise vastu võitlemisele aastatel 2011–2013.

Enam kui 200 miljonit last maailmas on siiani sunnitud **töötama** ning neist vähemalt 115 miljonit peavad seda tegema eriti kehvades töötingimustes. EL jätkab komisjoni talituste 2010. aasta töödokumendi ja laste tööjõudu käsitlevate nõukogu järelduste alusel jõupingutusi laste tööjõu kasutamise vastu võitlemiseks. EL koostab 2011. aasta lõpuks aruande kaubanduse ja laste tööjõu kasutamise kõige rängemate vormide kohta, võttes arvesse rahvusvahelisi kogemusi ja pädevate rahvusvaheliste organisatsioonide arvamusi. 2011. aastal valib EL välja projektid, mis on temaatilise programmi „Inimestesse investeerimine” raames suunatud laste tööjõu kasutamise vastu võitlemisele.

Relvakonflikti piirkonnas elavad lapsed⁴¹ on eriti haavatavas olukorras, eriti juhul, kui nad on kadunud või on lahus oma vanematest või hooldajatest. Lapsi ähvardab eelkõige relvastatud rühmitustesse värbamise, seksuaalse väärkohtlemise ja ärakasutamise ning inimkaubanduse ohvriks langemise oht. Sellised lapsed kannatavad ebaproportsionaalselt sageli alatoitumuse ja haiguste käes, kuna neil puudub juurdepääs peamistele sotsiaal- ja tervishoiuteenustele ning haridusele. Sõjaväe ja relvastatud rühmitustega on hinnanguliselt seotud 300 000 last, kellest 40 % on tüdrukud. EL jätkab tööd laste õiguste kaitsmisel relvastatud konfliktides, toetudes ELi lapsi ja relvastatud konflikti käsitlevate suuniste 2010. aastal vastu võetud rakendusstrateegias ette nähtud konkreetsetele meetmetele.

Lastega seotud seksiturism tuleb likvideerida. Kõnealune nähtus on osa organiseeritud seksitööstusest, mis hõlmab prostitutsiooni, inimkaubandust, lapsporno tootmist ja levitamist ning laste ära kasutamist reisivate seksuaalkurjategijate poolt. Kuna ainult vähesed reisivad

⁴⁰ 2006. aasta teatise „Euroopa Liidu lapse õiguste strateegia väljatöötamine” tulemuseks oli ELi välistegevust käsitleva ulatusliku poliitikaraamistiku väljatöötamine, mis hõlmas teatist „Eriline tähelepanu lastele ELi välistegevuses” ja sellega kaasnevat töödokumenti „Lapsed häda- ja kriisiolukordades” (2008), lapse õigusi käsitlevaid ELi suuniseid (2007), lapsi ja relvakonflikte käsitlevaid ELi suuniseid (2003, ajakohastatud 2008), nõukogu järeldusi laste kohta arengu- ja humanitaarabi andmisel (2008) ning nõukogu järeldusi laste tööjõu kohta (2010).

⁴¹ Ainuüksi viimasel aastakümnel on relvastatud konfliktid hinnanguliselt nõudnud rohkem kui kahe miljoni lapse elu ja füüsiliselt sandistanud veel kuus miljonit last. 20 miljonit last on ümberasustatud või pidanud põgenikuna kodust lahkuma, üks miljon last on konfliktide tõttu jäänud orvuks.

seksuaalkurjategijad satuvad oma tegude tõttu kohtu ette oma kodumaal ELis, tuleks võtta meetmeid, et suurendada ELis uurimiste ning süüdistuste arvu, mis käsitlevad väljaspool ELi sooritatud kuritegusid.

EL jätkab **poliitilist dialoogi** kolmandate riikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, et säilitada või parandada lapse õiguste järgimist ja edendamist. EL jätkab osana **laienemispoliitikast** lastekaitse reformi edendamist ning jälgib tähelepanelikult kogu ühinemisprotsessi käigus kandidaatriikides ja võimalikes kandidaatriikides lapse õiguste valdkonnas tehtavaid edusamme. Eriline tähelepanu on suunatud etnilistesse vähemustesse ja marginaalsetesse rühmadesse kuuluvatele lastele, nagu romad, keda peetakse üheks kõige haavatavamaks rühmaks.

Kahepoolne koostöö kolmandate riikidega rajatakse sellistele meetmetele nagu lapse õigustele keskendunud arenguprogrammide laiendamine, näiteks tugevamate siseriiklike struktuuride ja institutsioonide toetamine, sealhulgas laste õiguste valdkonnas sõltumatute institutsioonide väljaarendamine, asjaomaste rahvusvaheliste standarditega kooskõlas olevate õigusreformide edendamine ning lapse õiguste edendamine **kaubandust reguleerivate õigusaktide** ja **rahvusvaheliste läbirääkimiste** kaudu.

EL jätkab **mitmepoolse koostöö** raames rahvusvaheliste algatuste toetamist, näiteks ÜRO Peaassambleel ja ÜRO inimõiguste nõukogus resolutsioonide esitamise kaudu. EL tõhustab ka tegevuse koordineerimist rahvusvaheliste sidusrühmadega.

Humanitaarabi valdkonnas jätkab EL toetuse suurendamist projektidele ja tegevustele, mis on otseselt suunatud hädaolukorras olevate laste erivajaduste rahuldamisele vastavalt 2008. aasta töödokumendis „Lapsed häda- ja kriisiolukordades”⁴² esitatule.

Meetmed:

10. EL jätkab laste õiguste edendamist ja kaitsmist käsitlevate 2007. aasta ELi suuniste⁴³ rakendamist, mis keskenduvad võitlemisele igasuguse laste vastu suunatud vägivallaga. EL esitab suuniste rakendamise kohta ka hinnangu. EL rakendab lapsi ja relvakonflikte käsitlevaid ELi suuniseid⁴⁴ 2010. aasta läbi vaadatud rakendusstrateegia alusel.

3. LASTE KAASAMINE JA TEADLIKKUSE TÕSTMINE

Kahe 2008. ja 2009. aastal toimunud Eurobaromeetri uurimuse tulemused näitasid, et 76 % intervjueeritud lastest⁴⁵ ei olnud oma õigustest teadlikud ning 79 % ei teadnud, kelle poole vajadusel pöörduda. Küsimusele, milliseid meetmeid peaks EL lapse õiguste edendamiseks ja kaitseks võtma, vastas 88 % lastest, et EL peaks andma lastele kergesti kättesaadaval viisil rohkem teavet nende õigustest.

Lapse õiguste täielik tunnustamine tähendab, et **lastele tuleb anda võimalus oma arvamuse väljendamiseks** ning neid mõjutavate otsuste tegemisel osalemiseks. Harta artikli 24 lõikes 1 nõutakse, et EL arvestaks lastega seotud küsimuste puhul laste arvamust vastavalt nende vanusele ja küpsusastmele.

⁴² Komisjoni teatis „Eriline tähelepanu lastele Euroopa Liidu välistegevuses”, KOM (2008) 55 (lõplik), kättesaadav aadressil:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0055:FIN:ET:PDF>

⁴³ Kättesaadav aadressil: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/16031.07.pdf>

⁴⁴ Kättesaadav aadressil: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/10019.en08.pdf>

⁴⁵ Kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_235_en.pdf ja http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_273_en.pdf.

Komisjoni senised sammud **lastega konsulteerimisel ja nende ärakuulamisel**⁴⁶ on lähtepunktiks loomaks võimalusi laste kaasamiseks neid mõjutavate meetmete ja poliitika väljatöötamisse ja rakendamisse (näiteks haridus, tervishoid või keskkonnapoliitika). Selleks toetub komisjon lapse õiguste Euroopa foorumi arvamustele ning jätkab koostööd nimetatud foorumi ning laste ombudsmanide ja teiste kõnealuse valdkonna asjaomaste partneritega.

Lastele nende õiguste ning asjakohase ELi poliitika kohta **parema ja tõhusama teabe** tagamiseks on vaja olemasolevad teabevahendid konsolideerida ja moderniseerida. Praegu võib lastele suunatud teavet leida ELi portaalis *EUROPA* linkide all **Kiirlingid lastele**⁴⁷ ja **Õpetajatele**⁴⁸. Kõnealused lingid võimaldavad juurdepääsu kõikide ELi institutsioonid koostatud materjalidele, mis on laste jaoks olulised. Suur osa kõnealustelt veebilehtedelt kättesaadavast materjalist on olemas ka komisjoni erinevate peadirektoraatide või teiste ELi institutsioonide veebisaitidel. Siiski puudub praegu terviklik, ühtne ja kergesti kättesaadav teave lapse õiguste ja lapsi käsitleva ELi poliitika kohta.

Meetmed:

11. Komisjon loob 2011. aasta jooksul EUROPA portaalis lastele ühtse kontrollpunkti ELi ja lapse õigusi käsitleva teabe jaoks. See punkt võimaldab kergesti ligi pääseda teabele, mis on mõistetav erinevas vanuserühmas lastele ning mida lapsevanemad ja õpetajad saavad kasutada teabe ja õppematerjalide otsimiseks. Komisjon kutsub teisi ELi institutsioone algatusega ühinema.

KOKKUVÕTE

Komisjon kutsub lapse õigusi käsitleva ELi tegevuskavaga ELi institutsioone ja liikmesriike üles uuendama võetud kohustust suurendada laste õiguste kaitse ja edendamise seotud jõupingutusi. ELi meetmed aluslepingutes, Euroopa Liidu põhiõiguste hartas ja ÜRO lapse õiguste konventsioonis sisalduvate lapse õigusi käsitlevate sätete järgimisel peaksid olema eeskujulikud. Komisjon vaatab harta kohaldamist käsitleva aastaaruande raames lapse õigusi käsitleva ELi tegevuskava rakendamisel tehtud edusammud korrapäraselt läbi.

Nagu Euroopa 2020. aasta strateegias rõhutatud, võivad meie ühiskonnale olla tõsised tagajärjed sellel, kui me ei investeerime piisavalt laste olukorda mõjutavatesse poliitikavaldkondadesse. Mitmed kõnealused valdkonnad nõuavad liikmesriikidelt sihikindlaid meetmeid ning komisjon on valmis pakkuma oma tuge ja koostööd. Komisjon jätkab osalemist ühistes jõupingutustes, mille eesmärk on heaolu ja turvatunde saavutamine kõigi laste jaoks. On oluline, et kõik protsessis osalejad kinnitavad veel kord võetud kohustuste tähtsust, et oleks võimalik viia ellu visiooni maailmast, kus lapsed saavad olla lapsed ning turvaliselt elada, mängida, õppida, oma võimed täielikult välja arendada ning kasutada ära kõiki olemasolevaid võimalusi.

⁴⁶ Eurobaromeetri lapse õigusi käsitlev kvalitatiivne uuring, oktoober 2010, kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/quali/ql_right_child_sum_en.pdf

⁴⁷ http://europa.eu/quick-links/eu-kids/index_et.htm

⁴⁸ http://europa.eu/teachers-corner/index_et.htm